

U međuvremenu je valorizirano Štolcerovo djelo u doktorskoj disertaciji Eve Sedak (Josip Štolcer Slavenski, Skladatelj prijelaza, svezak 1 i 2, Zagreb 1984.) koja je iskoristila dokumentaciju i fotografije iz čakovečke zbirke.

Zbog restauratorskih radova na obnovi Starog grada u Čakovcu i pohrane cjelokupne građe za vrijeme rata, zbirka je devet godina bila u depou. Godine 1996., u povodu proslave stote obljetnice Štolcerovog rođenja i 25. obljetnice Vjesnikove nagrade za glazbu "Josip Štolcer Slavenski", Muzej Međimurja obnovio je muzejski postav te ponovno izložio predmete, fotografije i dokumente.

Na žalost, osebujni život i djelo skladatelja, predstavljeni su siromašnim izborom građe reduciranim na hladni, racionalni isječak dok je većina zanimljive muzejske građe Memorijalne zbirke ostala u depou. Nadam se da je navedena šturost samo odjek trenutačnog negativnog dnevno-političkog stava prema skladatelju i da je novopostavljena zbirka intermezzo k muzeološki obrađenom i zanimljivom, ambijentalnom, novom stalnom postavu Memorijalne zbirke Josipa Štolcera Slavenskog.

GRADSKI MUZEJ VARAŽDIN GALERIJA STARIH I NOVIH MAJSTORA STALNI POSTAV STARIH MAJSTORA

Snježana Pavičić
Hrvatski povijesni muzej
Zagreb

zložbom "Moderna galerija hrvatske umjetnosti", što je još 1939. godine otvorena na prvom katu stražarskih vrata staroga varaždinskoga grada je prvi postav galerije slika toga našeg slikovitog i lijepog baroknoga grada. Ne samo za lokalnu već i mnogo širu sredinu bio je to važan kulturni događaj koji se tih predratnih godina zbilo najviše zahvaljujući entuzijazmu poznatog muzealca, ujedno i ravnatelja varaždinskog muzeja Krešimira Filića. Ambiciozni je ravnatelj s još nekolicinom zaljubljenika umjetnosti znao dobro procijeniti smisao i program jedne takve kulturne ustanove. Znao je da su upravo umjetnine najvrednija svjedočanstva ukusa, te kulturne i ekonomske moći neke zajednice. Pa iako je za taj prvi postav, zbog malobrojnosti eksponata, trebalo posuditi još nekoliko djela iz zagrebačke Moderne galerije i Akademije likovnih umjetnosti, s vremenom će se broj djela znatno povećati i tematski proširiti na skulpturu, grafike i crteže. Više tu nisu samo imena varaždinskih slikara Režeka, Vojkovića, Merlića i drugih, već je zbirka postala šireg, internacionalnog značaja s djelima flamanskih, talijanskih i nizozemskih majstora, te udomaćenih slikara austrijskoga i njemačkoga kruga.

Rubens, Petar Paul: Helen Fourment, 17. st, ulje na platnu

Nepoznati nizozemski slikar: Seosko veselje, 17. st, ulje na platnu (77,5 x 89 cm)

Početkom drugog svjetskog rata galerija se zatvara, a umjetnine se, baš kao i prije nekoliko godina, zbog ratne opasnosti, smještaju na sigurnije mjesto. Za vrijeme i nakon rata u muzej pristize veći broj novih donacija iz bogatih građanskih kuća i okolnih dvoraca, posebno iz Maruševca i Čalineca. Značajan broj slika, i to uglavnom djela nizozemskih majstora iz 17. i 18. stoljeća, daruje poznata obitelj Leitner.

Uvidajući vrijednost galerijske ustanove, gradska uprava godine 1947. odlučuje definitivno udomiti već prilično broj i vrijedan fundus te ga smješta u palaču Prassinski-Sermage, reprezentativnu kuću dojmjljiva mikrourbanistička okruženja blizu staroga grada. Iste godine prigodom novog, djelomice ambijentalno osmišljenog postava, ova ustanova stječe i svoj prvi naziv "Galerija starih i novih majstora".

U povodu 800. obljetnice prvog spomena grada Varaždina, 1981. godine otvoren je treći postav Galerije a prethodilo mu je detaljno obnavljanje palače, koja je već bila u prilično zapuštenom stanju. No, kako grad Varaždin nije imao dovoljno drugih izlagačkih prostora, često je upravo

prostor Galerije korišten kao poprište važnih kulturnih zbivanja. To je uzrokovalo učestalo skidanje stalnoga izložbenog postava, te je osim gubitka izlagačkoga kontinuiteta značilo i vrlo problematično očuvanje umjetnina. I tako stižemo do posljednjega, to jest do četvrtog stalnog postava, koji je, prema koncepciji sadašnje voditeljice Mirjane Dučakijević, otvoren potkraj 1994. godine. Taj nam postav, koji tematski bitno ne odudara od prethodnih, pruža ponovni susret s umjetninama raznih razdoblja, stilova i majstora. Prije šetnje sadašnjim postavom valja napomenuti da je interijerna katna zona, a to je ujedno i izložbena zona palače Sermage, prostorno koncipirana uobičajenim kasnobaroknim aditivnim zbrajanjem soba. Osam prostorija približno sličnih veličina, osvjetljenosti i zidnih profilacija u jasnom kontinuiranom ritmu međusobno se nižu jedna za drugom, te je i stvaranju postava najbolje prepustiti se postojećem prostornom ritmu.

Već i letimičnim uvidom u sadašnju sliku postava pamtimo nekoliko intrigantnih eksponata. U prvoj izložbenoj sobi nalazi se zanimljiva slika koju smo nedugo imali prilike vidjeti i na izložbi "Sveti trag". To je "Žitna

madona". odnosno Marija odjevena u haljinu s dekoriranim klasjem žita. S takvim prepoznatljivim motivom prvi su se počeli baviti samouki seoski slikari, a kasnije ga sve više preuzimaju i gradski umjetnici. Ikonografski, taj je tip Marije koja je često simbolizirala zaštitnicu plemstva ili pomoć pri porodu, poznatija kao "Marija im Aehrenkleid" i češće je zastupljen u Bavarskoj i austrijskoj sredini, a rjeđe kod nas. Stoga je vrijednost

varaždinske slike, koja je inače kupljena od obitelji Bonjeković iz Banjskih dvora, u našem kontekstu još i veća.

U istoj se galerijskoj sobi ističe i jedna manja slika s vrlo dojmljivim prikazom pejzaža pripisana Altdorferovoj školi 16. stoljeća. Tu je i nekoliko žanr-slika nizozemskih škola s karakterističnim prizorima seoskih

Nepoznati talijanski slikar: Sveta obitelj, 17. st, ulje na platnu

veselica u krčmama i prirodi, ili pak prikazuju teme kao što su kartanje, intimni razgovori i slično.

U drugoj je sobi portret Helene Fourment, poznatije kao žene slavnoga baroknog slikara Petera Paula Rubensa. Razmimoilaženja o autorstvu čine ovo djelo posebno privlačnim za istraživače Rubensova opusa. Inače, slika je stigla s posjeda obitelji Leitner, koja je, kako je poznato, održavala stalne veze između Jalkovca i Amsterdama. Ima li ili nema ta činjenica presudne veze s osjetljivim poslom definiranja originala još je otvoreno pitanje.

U najreprezentativnijoj, trećoj sobi zastupljena su djela većih dimenzija. Tu su izrazito oprostorene arhitektonske projekcije, mrtve prirode, pastirske priče i teme "peradi", od kojih ove posljednje neodoljivo podsjećaju na djela Franza Wenera von Tamma iz galerije Belvedere u Beču. Također su impresivne i venecijanske vedute iz 18. stoljeća pripisane školi slavnog majstora Antonija Giovannija Canala (Canaletta). Kompozicijskom bujnošću i kolorističkim bogatstvom ističe se slika cvjetnog aranžmana Marie van Oosterwyck, inače autorice i miljenice slavnih mecena, Louisa XIV., cara Leopolda i Williama II. Engleskog.

Zidove preostalih pet soba ispunjavaju još mnoge druge slike od kojih posebno privlači ona sa smirenim i studiozno koncipiranim planinskim pejzažom na način Nicolasa Poussina, pa zatim djelo "Žena s golubovima" Johanna Wikerta, poznatog slikara i miljenika Marije Terezije.

Tu su nadalje i portreti Mihaela Strojca iz polovice 19. stoljeća koji nam prikazuju bogatije ličnosti građanskih slojeva i plemstva, na primjer, porodice Ožegović i Kukuljević, a zanimljiva su i djela pripisana Mateju Brodniku, te Albertu Mosesu.

Fundus varaždinske Galerije, koji je u 65 godina postojanja od skromnog broja umjetnina dosegao oko 2.000 djela, jedan je u nizu bogatih kulturnih prostora Hrvatske i ujedno još jedan od pokazatelja kako je upravo na području umjetnosti već davno uspostavljena veza naše zemlje s ostalim europskim centrima.

Primljeno: 28.1.1997.

Summary:

The Varaždin Town Museum The Gallery of Old and New Masters The Permanent Exhibition of Old Masters

Snježana Pavičić

The first permanent exhibition of the gallery of paintings in Varaždin dates back to 1939, when it was presented on the first floor of the guard tower of the old castle. It was an important cultural event, although the gallery had few exhibits and had to loan some from the Modern Gallery in Zagreb.

At the beginning of World War II the gallery was closed, and it reopened in 1947 in the Prassinski-Sermage palace and was named the "Gallery of New and Old Masters".

To mark the 800th anniversary of the first mention of the town of Varaždin in 1981, the Gallery presented its third permanent exhibition after the palace was restored in detail.

The fourth permanent exhibition opened in 1994. It was put up in line with the concept set out by Mirjana Dučakijević, the head of the Gallery, remaining thematically close to the previous exhibitions.

The holdings of the Gallery in Varaždin, which has over its 65 years collected some 2,000 works of art, are one of the indicators that in this sphere of art our country has for a long time established links with other European centres.